

System wyborczy w konstytucjach

ANDORA

Artykuł 50

Rada Generalna, która stanowi reprezentację mieszaną i parytetową ludności krajowej i siedmiu parafii, reprezentuje lud andorski, sprawuje władzę ustawodawczą, uchwała budżet Państwa, inspiruje działania polityczne Rządu i sprawuje nad nimi kontrolę.

Artykuł 51

1. Członkowie Rady Generalnej wybierani są w głosowaniu powszechnym, wolnym, równym, bezpośrednim i tajnym na okres czterech lat. Ich kadencja kończy się po upływie czterech latach od wyboru lub w dniu rozwiązania Rady Generalnej.
2. Wybory odbywają się między trzydziestym a czterdziestym dniem po wygaśnięciu kadencji członków Rady Generalnej.
3. Wszyscy Andorczycy korzystający z pełni praw politycznych mają prawo wybierania i mogą być wybierani.
4. Ustawa organiczna określa zasady dotyczące systemu wyborczego a w odniesieniu do członków Rady Generalnej zasady niewybieralności i niepołączalności funkcji.

Artykuł 52

Rada Generalna składa się z nie mniej niż dwudziestu ośmiu i nie więcej niż czterdziestu dwóch Członków Rady Generalnej, połowa z nich wybierana jest w równej liczbie z każdej parafii, a druga połowa w krajowym okręgu wyborczym.

BELGIA

Artykuł 61

Deputowanych do Izby Reprezentantów wybierają bezpośrednio obywatele, którzy ukończyli 18 lat i których nie dotyczą wyłączenia z grona wyborców określone w ustawie.

Każdy wyborca ma tylko jeden głos.

Artykuł 62

Organizacja kolegiów wyborczych uregulowana jest w ustawie.

Wybory odbywają się zgodnie z zasadą proporcjonalności, którą określa ustawa.

Głosowanie jest obowiązkowe i tajne. Odbywa się w gminach, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

Artykuł 63

§ 1. Izba Reprezentantów składa się ze 150 deputowanych.

§ 2. Każdy okręg wyborczy posiada tyle mandatów, ile razy liczba jego mieszkańców mieści w sobie dzielnik federalny, dzielnik ten otrzymuje się dzieląc liczbę mieszkańców Królestwa przez sto pięćdziesiąt.

Pozostałe mandaty przydzielane są okręgom wyborczym posiadającym najwyższą resztę ludności niereprezentowanej.

§ 3. Król dokonuje rozdziału mandatów między okręgi wyborcze, proporcjonalnie do liczby mieszkańców.

Liczba mieszkańców każdego okręgu wyborczego jest ustalana co dziesięć lat w drodze spisu ludności lub w inny sposób określony w ustawie. Król ogłasza te wyniki w terminie sześciu miesięcy.

W terminie trzech miesięcy od tego ogłoszenia, Król ustala liczbę mandatów przydzielonych każdemu okręgowi wyborczemu.

Nowy podział może mieć zastosowanie dopiero w następnych wyborach powszechnych.

§ 4. Ustawa określa okręgi wyborcze oraz warunki, od których zależy uzyskanie praw wyborczych, a także sposób przeprowadzenia wyborów.

Artykuł 67

§ 1. Z zastrzeżeniem art. 72, Senat składa się z 71 senatorów, z czego:

1° dwudziestu pięciu senatorów wybiera zgodnie z art. 61 niderlandzkie kolegium wyborcze;

2° piętnastu senatorów wybiera zgodnie z art. 61 francuskie kolegium wyborcze;

3° dziesięciu senatorów desygnuje ze swego grona Parlament Wspólnoty Flamandzkiej zwany Parlamentem Flamandzkim;

4° dziesięciu senatorów desygnuje ze swego grona Parlament Wspólnoty Francuskiej;

5° jednego senatora desygnuje ze swego grona Parlament Wspólnoty Niemieckojęzycznej;

6° sześciu senatorów desygnują senatorzy, o których mowa w pkt. 1° i 3°;

7° czterech senatorów desygnują senatorzy, o których mowa w pkt. 2° i 4°.

Jeżeli całościowe odnowienie składu jednego z parlamentów nie odbywa się równoległe z odnawianiem składu Senatu, senatorzy, o których mowa w § 1 pkt 3° do 5°, jeśli nie zasiadają już w swym parlamencie, zachowują mandat senatora do otwarcia pierwszej sesji ich parlamentu nowej kadencji.

§ 2. Co najmniej jeden z senatorów, o których mowa w § 1 pkt 1°, 3° i 6°, winien zamieszkiwać w chwili swego wyboru w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli.

Co najmniej sześciu senatorów, o których mowa w § 1 pkt 2°, 4° i 7°, winno zamieszkiwać w chwili wyboru w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli. Jeżeli co najmniej czterech senatorów, o których mowa w § 1 pkt 2°, nie zamieszkuje w dniu wyboru w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli, to co najmniej dwóch senatorów, o których mowa w § 1 pkt 4°, winno mieć w tym rejonie stałe miejsce zamieszkania.

Artykuł 68

§ 1. Ogólną liczbę senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1°, 2°, 3°, 4°, 6° i 7°, rozdziela się pomiędzy grupy językowe w stosunku do liczby głosów uzyskanych przez poszczególne listy w wyborach senatorskich, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, zgodnie z zasadą proporcjonalności, którą określa ustawa.

W celu desygnowania senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 3° i 4°, bierze się pod uwagę jedynie listy, z których został wybrany co najmniej jeden senator, o którym mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, dbając o to, aby wystarczająca liczba członków wybranych z tych list zasiadała w gronie Parlamentu Wspólnoty Flamandzkiej lub Parlamentu Wspólnoty Francuskiej.

W celu desygnowania senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 6° i 7°, bierze się pod uwagę jedynie listy, z których został wybrany co najmniej jeden senator, o którym mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°.

§ 2. W wyborach senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, głosowanie jest obowiązkowe i tajne, odbywa się ono w gminie, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

§ 3. W wyborach senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, ustawa określa okręgi wyborcze i skład kolegiów wyborczych; określa ponadto warunki, od których zależy uzyskanie praw wyborczych, jak również reguluje przebieg wyborów.

Ustawa określa sposób desygnowania senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 3° do 5°, z wyjątkiem sposobów uregulowanych w drodze ustawy przyjętej większością przewidzianą

w art. 4 ust. 3; wyjątki te są regulowane w drodze dekretu parlamentu tej wspólnoty, której to dotyczy. Dekret ten winien być przyjęty większością dwóch trzecich głosów oddanych pod warunkiem, że większość członków Parlamentu była obecna.

Senator, o którym mowa w art. 67 § 1 pkt 5°, jest desygnowany przez Parlament Wspólnoty Niemieckojęzycznej bezwzględną większością głosów.

Ustawa reguluje sposób desygnowania senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 6° i 7°.

Artykuł 70

Senatorowie, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, są wybierani na okres czterech lat. Senatorowie, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 6° i 7°, są desygnowani na cztery lata. Senat odnawia się w całości co cztery lata.

Wybór senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, zbiega się z wyborem Izby Reprezentantów.

BRAZYLIA

Artykuł 44

Władzę ustawodawczą sprawuje Kongres Narodowy, która składa się z Izby Deputowanych i Senatu Federalnego.

Paragraf jedyny. Każda kadencja Kongresu trwa cztery lata.

Artykuł 45

Izba Deputowanych składa się z przedstawicieli ludu, wybranych w systemie proporcjonalnym, w każdym stanie, w każdym terytorium i w Dystrykcie Federalnym.

§ 1. Pełna liczba deputowanych, a także liczba przedstawicieli przypadających na każdy stan i na Dystrykt Federalny, jest określona w ustawie uzupełniającej, proporcjonalnie do liczby ludności; niezbędnych dostosowań dokonuje się w roku poprzedzającym wybory, tak aby żadna z wymienionych jednostek federacji miała nie mniej niż ośmiu i nie więcej niż siedemdziesięciu deputowanych.

§ 2. Każde terytorium wybiera czterech deputowanych.

Artykuł 46

Senat Federalny składa się z przedstawicieli stanów i Dystryktu Federalnego, wybieranych zgodnie z zasadą większości.

§ 1. Każdy stan i Dystrykt Federalny wybiera po trzech senatorów na okres ośmiu lat.

§ 2. Skład przedstawicieli każdego stanu i Dystryktu Federalnego jest odnawiany co cztery lata, na zmianę w jednej trzeciej i dwóch trzecich.

§ 3. Każdy senator jest wybierany wraz z dwoma zastępcami.

Artykuł 47

Z zastrzeżeniem przepisów konstytucyjnych stanowiących inaczej, akty każdej Izby i ich komisji są przyjmowane większością głosów, w obecności bezwzględnej większości jej członków.

BULGARIA

Artykuł 10

Wybory, referenda ogólnokrajowe i lokalne przeprowadzane są na podstawie zasad powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym.

Artykuł 42

(1) Obywatele, którzy ukończyli 18 lat, z wyjątkiem osób ubezwłasnowolnionych i odbywających karę pozbawienia wolności, mają prawo wybierać organy państwowe i lokalne i uczestniczyć w referendach.

(2) Organizację i tryb przeprowadzania wyborów i referendów określa ustawa.

(3) (Nowy – DV, nr 18 z 2005 r.) Wybory członków Parlamentu Europejskiego i udział obywateli Unii Europejskiej w wyborach do organów władz lokalnych określa ustawa.

Artykuł 66

Ważność wyborów może być zaskarżona do Sądu Konstytucyjnego w trybie określonym ustawą.

Artykuł 67

(1) Przedstawiciele narodu reprezentują nie tylko swoich wyborców, lecz również cały naród. Związanie mandatem imperatywnym jest nieważne.

CHILE

Artykuł 18

Ustanawia się powszechny system wyborczy. Konstytucyjna ustawa organiczna określa jego organizację i funkcjonowanie, reguluje procedurę wyborczą i plebiscytową w zakresie nieunormowanym w niniejszej Konstytucji, i zawsze gwarantuje pełną równość między kandydatami niezależnymi a członkami partii politycznych, zarówno co do zgłaszania kandydatur, jak i udziału w wyżej wymienionych procedurach. Ustawa, o której mowa, ustanawia również system finansowania, przejrzystości, ograniczania i kontroli wydatków wyborczych. Konstytucyjna ustawa organiczna tworzy ponadto system spisu wyborców, w którym ujmuje się z mocy prawa osoby spełniające przesłanki określone w niniejszej Konstytucji i który znajduje się pod kierownictwem Urzędu Wyborczego. Zapewnienie porządku publicznego podczas wyborów i plebiscytów należy do Sił Zbrojnych i Karabinierów w sposób określony w ustawie.

Artykuł 47

Izba Deputowanych składa się ze 120 członków wybieranych w wyborach bezpośrednich w okręgach wyborczych, ustanowionych właściwą konstytucyjną ustawą organiczną. Skład Izby Deputowanych jest odnawiany w całości co cztery lata.

Artykuł 49

Senat składa się z członków wybieranych w wyborach bezpośrednich w okręgach senatorskich, uwzględniających podział kraju na regiony, przy czym każdy z nich stanowi co najmniej jeden okręg wyborczy. Właściwa konstytucyjna ustawa organiczna określa liczbę senatorów, okręgi senatorskie i sposób wybierania senatorów. Senatorowie sprawują swój mandat przez osiem lat; skład Senatu jest odnawiany na zmianę co cztery lata, na zasadach określonych we właściwej konstytucyjnej ustawie organicznej.

Artykuł 51

Z mocy ustawy przyjmuje się, że miejscem zamieszkania deputowanego jest region, w którym wykonuje on w danym okresie mandat.

Wybory deputowanych i senatorów odbywają się równocześnie. Członkowie parlamentu mogą zostać na swój urząd wybrani ponownie.

Opróżnione mandaty deputowanych i senatorów obejmują obywateli zgłoszeni przez partię polityczną, do której należał w dniu wyborów członek parlamentu, który opróżnił mandat.

Mandaty członków parlamentu wybranych jako niezależni nie podlegają uzupełnieniu w razie opróżnienia.

Członkowie parlamentu wybrani jako niezależni, którzy kandydowali z listy jednej lub kilku partii politycznych, są zastępowani przez obywatela zgłoszonego przez partię wskazaną przez danego członka parlamentu w momencie zgłaszania swojej kandydatury.

W zależności od przypadku następcą musi spełniać odpowiednie warunki konieczne dla wyboru na deputowanego lub senatora.

Deputowany może przy tym zostać powołany do objęcia mandatu senatora; w takim przypadku, w celu uzupełnienia mandatu opróżnionego przez deputowanego, który obejmując swój nowy mandat, przestaje sprawować dotychczasowy, stosuje się przepisy ustępów poprzednich.

Nowy deputowany lub senator wykonuje swój mandat przez okres, który pozostał do końca mandatu tego, którego zastępuje.

W żadnym przypadku nie przeprowadza się wyborów uzupełniających.

CHORWACJA

Artykuł 71

Chorwacki Sabor liczy nie mniej niż 100 i nie więcej niż 160 deputowanych, wybieranych bezpośrednio, na podstawie powszechnego i równego prawa wyborczego, w głosowaniu tajnym.

Artykuł 72

Deputowani do Chorwackiego Saboru wybierani są na czteroletnią kadencję.

Ustawa określa liczbę deputowanych wybieranych do Chorwackiego Saboru, warunki oraz tryb wyboru.

Artykuł 73

Wybory do Chorwackiego Saboru odbywają się nie później niż sześćdziesiątego dnia od daty zakończenia kadencji lub od daty rozwiązania Chorwackiego Saboru. Pierwsze posiedzenie Chorwackiego Saboru odbywa się nie później niż dwudziestego dnia po wyborach. Chorwacki Sabor konstituuje się na pierwszym posiedzeniu poprzez wybór Przewodniczącego większością głosów obecnych deputowanych.

Artykuł 74

Mandat deputowanego do Chorwackiego Saboru nie ma charakteru imperatywnego. Deputowani do Chorwackiego Saboru otrzymują stałe wynagrodzenie oraz przysługują im prawa określone ustawą.

CYPR

Artykuł 31

Każdy obywatel ma, zgodnie z postanowieniami Konstytucji i ordynacją wyborczą Republiki lub właściwej Izby Komunalnej, prawo do głosowania w każdych wyborach odbywających się zgodnie z Konstytucją lub ustawą.

Artykuł 62

1. Liczba deputowanych wynosi pięćdziesiąt, jednakże można ją zmienić uchwałą Izby Reprezentantów podjętą większością dwóch trzecich głosów deputowanych wybranych przez społeczność grecką i dwóch trzecich głosów deputowanych wybranych przez społeczność turecką.

2. Z ogólnej liczby deputowanych określonej w ust. 1 siedemdziesiąt procent jest wybieranych przez społeczność grecką, a trzydzieści procent przez społeczność turecką, oddzielnie, odpowiednio spośród ich członków w wyborach powszechnych, bezpośrednich i tajnych, odbywających się tego samego dnia. Proporcje dotyczące liczby deputowanych określone w tym ustępie są niezależne od jakichkolwiek danych statystycznych.

CZECHY

Artykuł 18

(1) Wybory do Izby Poselskiej odbywają się w głosowaniu tajnym, na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego, według zasady reprezentacji proporcjonalnej.

(2) Wybory do Senatu odbywają się w głosowaniu tajnym, na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego, według systemu większościowego.

(3) Prawo wybierania ma każdy obywatel Republiki Czeskiej, który ukończył 18 lat życia.

Artykuł 20

Warunki wykonywania prawa wyborczego, organizacji wyborów i zakres kontroli sądowej określa ustawa.

ESTONIA

§ 60

Riigikogu składa się ze 101 członków. Członkowie Riigikogu są wybierani w wolnych wyborach na zasadzie proporcjonalności. Wybory są powszechne, równe i bezpośrednie. Głosowanie jest tajne.

Do Riigikogu może kandydować każdy obywatel Estonii, który ukończył 21 lat i posiada prawa wyborcze. Wybory zwyczajne do Riigikogu są przeprowadzane w pierwszą niedzielę marca w cztery lata po poprzednich wyborach do Riigikogu.

Wybory przedterminowe do Riigikogu są przeprowadzane w przypadkach przewidzianych § 89, 97, 105 i 119 Konstytucji, nie wcześniej niż 20 dnia i nie później niż 40 dnia od ich zarządzenia.

Tryb wyborów do Riigikogu określa ustawa o wyborach do Riigikogu.

FINLANDIA

§ 25

Wybory do Eduskunty

Deputowani wybierani są w wyborach bezpośrednich, proporcjonalnych i w tajnym głosowaniu. Wszyscy wyborcy mają równe prawo do głosowania.

W celu przeprowadzenia wyborów kraj dzieli się, uwzględniając liczbę obywateli Finlandii, na okręgi wyborcze w liczbie nie mniejszej niż dwanaście i nie większej niż osiemnaście. Wyspy Alandzkie tworzą własny okręg wyborczy dla wyboru jednego deputowanego.

Prawo zgłaszania kandydatów przysługuje zarejestrowanym partiom politycznym oraz określonej w ustawie grupie osób uprawnionych do głosowania.

Kalendarz wyborów, zgłaszanie kandydatów, procedurę wyborczą i okręgi wyborcze określa ustawa.

GRECJA

Artykuł 51

1. Liczbę deputowanych określa ustawa; nie może być ona niższa niż 200 ani wyższa niż 300.

2. Deputowani reprezentują Naród.

3. Deputowani są wybierani w głosowaniu bezpośrednim, powszechnym i tajnym przez obywateli mających prawo głosowania, na zasadach określonych w ustawie. Ustawa może ograniczyć czynne prawo wyborcze jedynie wobec osób, które nie osiągnęły wymaganego wieku, nie posiadają zdolności do czynności prawnych lub zostały skazane prawomocnym wyrokiem za określone przestępstwa.

4. Wybory parlamentarne odbywają się jednocześnie na terytorium całego kraju. Ustawa uchwalona większością $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby deputowanych może określić zasady korzystania z czynnego prawa wyborczego przez wyborców, którzy znajdują się poza granicami kraju. Dla tych wyborców zasada jednoczesnego przeprowadzania wyborów nie stoi na przeszkodzie korzystaniu z prawa głosowania za pomocą poczty lub innego środka, jeżeli liczenie głosów i ogłoszenie wyników mają miejsce w tym samym czasie, co na terytorium całego kraju.

5. Korzystanie z czynnego prawa wyborczego jest obowiązkowe.

Artykuł 54

1. System wyborczy i okręgi wyborcze określa ustawa, która wchodzi w życie po drugich bezpośrednio następujących wyborach, chyba że na mocy specjalnego postanowienia przyjętego większością $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby deputowanych, przewidziane zostaje jej wejście w życie bezzwłocznie po pierwszych bezpośrednio następujących wyborach.

2. Liczba deputowanych przypadających na każdy okręg wyborczy jest ustalana na mocy dekretu prezydenckiego na podstawie urzędowej liczby ludności okręgu wynikającej, według ostatniego spisu, z liczby osób wpisanych do gminnych rejestrów, na zasadach określonych w ustawie. Wyniki spisu uważa się za opublikowane na podstawie danych właściwego urzędu po upływie roku od ostatniego dnia spisu.

3. Część Izby Deputowanych, jednak nie większa niż $\frac{1}{20}$ ogólnej liczby deputowanych, może zostać wybrana na terytorium całego kraju, proporcjonalnie do ogólnej siły wyborczej każdej partii w kraju, na zasadach określonych w ustawie.

GRUZJA

Artykuł 49

1. Do czasu zaistnienia warunków określonych w art. 4 Konstytucji Gruzji Parlament składa się z 77 członków wybranych w systemie proporcjonalnym i 73 członków wybranych w systemie większościowym na okres 4 lat, w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym. (...)

Artykuł 50

1. Prawo zgłaszania kandydatów w wyborach przysługuje ugrupowaniom politycznym obywateli, zarejestrowanym w ustawowo przewidzianym trybie, których inicjatywa uzyskała poparcie podpisami wyborców w liczbie określonej w ustawie organicznej, albo które w dniu zarządzenia wyborów posiadają swego przedstawiciela w Parlamencie. Liczba podpisów wyborców określona w ustawie organicznej nie może przekroczyć 1% wyborców. Tryb i warunki udziału w wyborach na podstawie systemu większościowego określa ustawa.

2. Mandaty członków Parlamentu w wyborach według systemu proporcjonalnego uzyskają wyłącznie te ugrupowania polityczne i bloki wyborcze, które uzyskały nie mniej niż pięć procent głosów wyborców uczestniczących w wyborach. Ugrupowania wyborcze, które w następstwie podziału mandatów nie uzyskały liczby mandatów wymaganej do utworzenia frakcji parlamentarnej, zgodnie z ustawodawstwem Gruzji, otrzymają mandaty dodatkowe, niezbędne do utworzenia frakcji. Procedurę podziału mandatów członków parlamentu, w wyniku wyborów w systemie większościowym, określa prawo wyborcze.

HISZPANIA

Artykuł 68

1. Kongres składa się z co najmniej 300 i co najwyżej 400 deputowanych, wybranych w powszechnym, wolnym, równym, bezpośrednim i tajnym głosowaniu, na zasadach określonych przez ustawę.

2. Okręgiem wyborczym jest prowincja. Mieszkańcy Ceuty i Melilli wybierają po jednym deputowanym.

Ustawa dokonuje podziału ogólnej liczby mandatów, przydzielając każdemu okręgowi tę samą minimalną reprezentację wyjściową i dokonując podziału pozostałych mandatów stosownie do liczby mieszkańców.

3. Wybory odbywają się w każdym okręgu na zasadzie reprezentacji proporcjonalnej.

(...)

Artykuł 69

1. Senat jest Izbą reprezentacji terytorialnej.

2. W każdej prowincji wybiera się czterech senatorów w powszechnym, wolnym, równym, bezpośrednim i tajnym głosowaniu wyborców każdej z nich, na zasadach określonych przez ustawę organiczną.
3. W prowincjach wyspiarskich, każda wyspa lub grupa wysp, z Radą Miejską lub Radą Wyspiarską, stanowi okręg dla wyboru senatorów; po trzech senatorów przypada na każdą z głównych wysp: Gran Canaria, Mallorca i Tenerife, po jednym zaś na każdą z następujących wysp lub grup: Ibiza-Formentera, Menorca, Fuerteventura, Gomera, Hierro, Lanzarote i La Palma.
4. Mieszkańcy miast Ceuty i Melilli wybierają po dwóch senatorów.
5. Wspólnoty autonomiczne desygnują poza tym po jednym senatorze oraz dodatkowo po jednym senatorze na każdy milion mieszkańców ich terytorium. Prawo desygnacji przysługuje zgromadzeniu ustawodawczemu, a w razie jego braku najwyższemu organowi kolegialnemu wspólnoty autonomicznej, zgodnie z postanowieniami statutów, które zapewnią, w każdym wypadku, odpowiednią reprezentację proporcjonalną.
6. Senat jest wybierany na cztery lata. Mandat senatora wygasa po upływie czterech lat od ich wyboru lub w dniu rozwiązania Izby.

IRLANDIA

Artykuł 16

1. 1° Każdy obywatel, bez względu na płeć, który ukończył dwadzieścia jeden lat, z wyjątkiem osób określonych przez niniejszą Konstytucję lub przez ustawę jako nieuprawnione albo niezdolne, może zostać wybrany na członka Dáil Éireann.

2° i. Wszyscy obywatele, i

ii. inne, określone ustawą, osoby w państwie bez względu na płeć, które ukończyły osiemnaście lat, nie zostały prawnie wykluczone i spełniają warunki stawiane kandydatom do Dáil Éireann, posiadają prawo głosowania w wyborach do Dáil Éireann.

3° Nie można uchwalić ustawy ustanawiającej płeć jako kryterium zaliczenia do grupy osób nieuprawnionych albo niezdolnych do kandydowania na członka Dáil Éireann, albo z tego względu pozbawiającej obywatela bądź inną osobę możliwości głosowania w wyborach do Dáil Éireann.

4° Nikomu nie przysługuje więcej niż jeden głos w wyborach do Dáil Éireann, głosowanie jest tajne.

2. 1° Dáil Éireann składa się z członków reprezentujących ustanowione ustawą okręgi wyborcze.

2° Co pewien czas, określana jest ustawowo liczba członków Dáil Éireann, lecz ogólna liczba członków Dáil Éireann musi obejmować przynajmniej jednego przedstawiciela na każde trzydzieści tysięcy ludności, i nie może obejmować więcej niż jednego przedstawiciela na każde dwadzieścia tysięcy ludności.

3° Stosunek między liczbą przedstawicieli wybranych z każdego okręgu wyborczego a liczbą ludności okręgu wyborczego według ostatniego spisu ludności powinien, w miarę możliwości, być taki sam w całym kraju.

4° Oireachtas dokonuje korekty granic okręgów wyborczych przynajmniej raz na dwanaście lat ze względu na zmiany w rozmieszczeniu ludności, jednak zmiany granic okręgów wyborczych obowiązują dopiero po zakończeniu kadencji Dáil Éireann, w której przeprowadzono korektę.

5° Członkowie Dáil Éireann są wybierani w systemie reprezentacji proporcjonalnej z zastosowaniem pojedynczego głosu przechodniego.

6° Żadna ustawa nie można zmniejszyć liczby mandatów przypadających na okręg wyborczy poniżej trzech.

(...)

7. Uwzględniając wcześniejsze postanowienia niniejszego artykułu, wybory do Dáil Éireann wraz z obsadzaniem powstających wakatów, reguluje ustawa.

IZRAEL

Artykuł 4

System wyborczy

Kneset jest wybierany w wyborach powszechnych, ogólnokrajowych, bezpośrednich, równych i proporcjonalnych, w głosowaniu tajnym, zgodnie z ustawą o wyborach do Knesetu; niniejszy artykuł może zostać zmieniony wyłącznie głosami większości członków Knesetu.

LITWA

Artykuł 55

Seimas tworzą przedstawiciele Narodu – 141 członków Seimasu wybranych na 4 lata w głosowaniu tajnym, przeprowadzonym na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego. Seimas uważa się za wybrany, jeżeli dokonano wyboru co najmniej 3/5 członków Seimasu.

Tryb wyboru członków Seimasu określa ustawa.

LUKSEMBURG

Art. 51

(1) W Wielkim Księstwie Luksemburga wprowadza się ustrój demokracji parlamentarnej.

(2) Organizację Izby określa ustawa.

(3) Izba składa się z 60 deputowanych. Ustawa uchwalona w trybie określonym w art. 114 ust. 232 ustala liczbę deputowanych wybieranych w każdym okręgu wyborczym.

(4) Wybory są bezpośrednie.

(5) Deputowani są wybierani na zasadzie bezwarunkowego głosowania powszechnego na listę, według reguł systemu proporcjonalnego, zgodnie z zasadą najmniejszego ilorazu wyborczego i według reguł określonych w ustawie.

(6) Kraj dzieli się na cztery okręgi wyborcze:

- Południe z kantonami Esch-sur-Alzette i Capellen,
- Centrum z kantonami Luxembourg i Mersch,
- Północ z kantonami Diekirch, Redange, Wiltz, Clervaux i Vianden
- Wschód z kantonami Grevenmacher, Remich i Echternach.

(7) Wyborcy mogą zostać wezwani do wypowiedzenia się w drodze referendum w przypadkach i na warunkach określonych w ustawie.

MAROKO

Artykuł 62

Członkowie Izby Reprezentantów wybierani są na pięć lat w powszechnych wyborach bezpośrednich. Kadencja ich kończy się wraz z otwarciem sesji październikowej w piątym roku następującym po wyborach do Izby.

Liczbę przedstawicieli, ordynację wyborczą, zasady podziału na okręgi wyborcze, warunki wybieralności, przypadki niepołączalności stanowisk, zasady ograniczania łączenia mandatów i procedurę rozstrzygania sporów wyborczych określa ustawa organiczna.

Artykuł 63

Izba Radców liczy co najmniej 90 członków, ale nie więcej niż 120, wybranych na sześć lat w wyborach powszechnych, pośrednich, w następujących proporcjach:

– 3/5 członków reprezentuje wspólnoty terytorialne. Liczba ta odpowiada podziałowi na regiony Królestwa, proporcjonalnie do liczby ich ludności i z poszanowaniem zasady równości między nimi. 1/3 tej liczby jest zarezerwowana dla regionów i wybierana na poziomie regionu przez Radę regionalną spośród jej członków. Pozostałe 2/3 są wybierane przez kolegium wyborcze na poziomie regionu przez członków rad gminnych, prefekturalnych i prowincjalnych.

– 2/5 członków wybieranych w regionach przez kolegia wyborcze złożone z przedstawicieli izb zawodowych i reprezentatywnych organizacji zawodowych pracodawców oraz członków wybranych na poziomie ogólnokrajowym przez kolegium wyborcze złożone z przedstawicieli pracowników.

Liczba członków Izby Radców i ordynacja wyborcza do niej, liczba członków wybieranych przez każde z kolegiów wyborczych, liczba miejsc przypadających na region, warunki wybieralności i przypadki niepołączalności stanowisk, zasady ograniczania łączenia mandatów procedury rozstrzygania sporów wyborczych, określa ustawa organiczna.

MOŁDAWIA

Artykuł 38

Prawo do wybierania i do bycia wybranym

(1) Wola narodu stanowi podstawę władzy państwowej. Wola ta wyrażana jest w drodze wolnych wyborów, przeprowadzanych okresowo na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego oraz w głosowaniu tajnym. (...)

PORTUGALIA

Artykuł 113

(Zasady ogólne prawa wyborczego)

1. Bezpośrednie i okresowe wybory, przeprowadzane w głosowaniu tajnym, stanowią regułę przy obsadzaniu składu wybieralnych organów suwerenności, organów regionów autonomicznych i organów władzy lokalnej.
2. Spis wyborców jest prowadzony z urzędu, obowiązkowo, w sposób stały i jednolity dla wszystkich wyborów bezpośrednich i powszechnych; nie narusza to przepisu art. 15 ust. 4 i 5 oraz art. 121 ust. 2.
3. Kampanie wyborcze rządzą się następującymi zasadami:
 - a) wolności propagandy;
 - b) równości szans i równości traktowania poszczególnych kandydatów;
 - c) bezstronności podmiotów publicznych wobec kandydatów;
 - d) jawności i kontroli wydatków wyborczych.
4. Obywatele mają obowiązek współdziałania z administracją wyborczą, na zasadach określonych w ustawie.
5. Przeliczanie głosów na mandaty odbywa się zgodnie z zasadą proporcjonalności.
6. Akt rozwiązania organu kolegialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich powinien, pod rygorem nieważności, wskazywać datę kolejnych wyborów, które muszą się odbyć w ciągu następnych sześćdziesięciu dni, zgodnie z ustawą wyborczą obowiązującą w chwili rozwiązania danego organu.
7. Ocena prawidłowości i ważności aktów wydanych w procedurze wyborczej należy do sądów.

Artykuł 149

(Okręgi wyborcze)

1. Deputowani wybierani są w okręgach wyborczych określonych geograficznie w ustawie, która może ustanowić okręgi wielomandatowe lub jednomandatowe, a także określić ich

charakter i komplementarność, tak aby zapewnić system przeliczania głosów na liczbę mandatów oparty na zasadzie proporcjonalności i na metodzie najwyższej średniej d'Hondta.

2. Liczba deputowanych wybieranych w okręgach wielomandatowych na terytorium państwowym, z wyjątkiem okręgu ogólnokrajowego, jeżeli taki istnieje, jest proporcjonalna do liczby obywateli w danym okręgu, posiadających prawo wybierania i ujętych w spisie wyborców.

Artykuł 152

(Reprezentacja polityczna)

1. Ustawa nie może ustanawiać ograniczeń w przeliczaniu głosów na mandaty w postaci wymogu uzyskania określonego minimalnego odsetka głosów w skali kraju.

2. Deputowani reprezentują cały kraj, a nie okręgi wyborcze, w których zostali wybrani.

SŁOWENIA

Artykuł 80

(skład i wybór)

Zgromadzenie Państwowe składa się z 90 posłów reprezentujących obywateli Słowenii.

Posłowie są wybierani w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym.

W skład Zgromadzenia Państwowego musi być zawsze wybrany jeden poseł ze wspólnoty narodowej włoskiej i jeden z węgierskiej.

System wyborczy określony jest ustawą przyjętą przez Zgromadzenie Państwowe większością dwu trzecich głosów ogólnej liczby posłów. Posłowie, z wyjątkiem posłów wspólnot narodowych, wybierani są w wyborach proporcjonalnych, po uwzględnieniu osiągnięcia w wyborach do Zgromadzenia.

Państwowego czteroprocentowego progu oraz z poszanowaniem zasady, że wyborcy winni posiadać decydujący wpływ na rozdział mandatów pomiędzy kandydatów.

SŁOWACJA

Artykuł 74

1. Posłowie są wybierani w powszechnych, równych i bezpośrednich wyborach, w tajnym głosowaniu.
2. Posłem może zostać wybrany obywatel, który posiada czynne prawo wyborcze, osiągnął wiek 21 lat i ma stałe miejsce pobytu na terytorium Republiki Słowackiej.
3. Szczegóły dotyczące wyboru posłów określa ustawa.

SZWECJA

§ 1

Riksdag jest powoływany w wolnych, bezpośrednich wyborach, w głosowaniu tajnym. W wyborach głosuje się na partię z prawem wskazania przez wyborcę konkretnego kandydata. Za partię uważa się stowarzyszenie lub grupę wyborców, które występują w wyborach pod odrębnym oznaczeniem wyborcze.

§ 5

W celu przeprowadzenia wyborów do Riksdagu, Królestwo dzielone jest na okręgi wyborcze. Podział mandatów w okręgach wyborczych

§ 6

Mandaty w Riksdagu obejmują trzysta dziesięć stałych mandatów w okręgach wyborczych i trzydzieści dziewięć mandatów wyrównawczych.

Mandaty stałe w okręgach wyborczych dzielone są między okręgi na podstawie stosunku liczby uprawnionych do głosowania w każdym z okręgów wyborczych do liczby uprawnionych do głosowania w całym Królestwie. Podział miejsc ustala się co cztery lata.

§ 7

Mandaty rozdzielane są między partie.

Tylko partie, która otrzymały co najmniej cztery procent głosów w całym Królestwie są uprawnione do udziału w podziale mandatów. Partia, która otrzymała mniej głosów bierze udział w podziale mandatów w tym okręgu wyborczym, w którym otrzymała co najmniej dwanaście procent głosów.

§ 8

Mandaty stałe w każdym z okręgów wyborczych rozdzielane są proporcjonalnie między partie na podstawie wyników wyborów w okręgu.

Mandaty wyrównawcze rozdzielane są między partie w ten sposób, że podział wszystkich mandatów w Riksdagu, z wyjątkiem mandatów stałych w okręgach wyborczych, które przypadły partii z liczbą głosów mniejszą niż cztery procent, jest proporcjonalny do liczby głosów oddanych na partie biorące udział w podziale. W przypadku gdy partia przy podziale mandatów stałych w okręgach wyborczych otrzymała więcej mandatów niż wynika to z zasady proporcjonalnej reprezentacji w Riksdagu, należy tę partię i jej mandaty pominąć przy rozdziale mandatów wyrównawczych. Po podziale mandatów wyrównawczych między partie, są one przekazywane do poszczególnych okręgów wyborczych.

Przy podziale mandatów między partie stosuje się metodę ciągu liczb nieparzystych z pierwszym dzielnikiem wynoszącym 1,4.

§ 9

Każdy mandat przydzielony partii jest obsadzany przez jednego deputowanego oraz przez jednego zastępcę.

TURCJA

Artykuł 67

Zgodnie z warunkami określonymi w ustawie obywatele mają czynne i bierne prawo wyborcze oraz prawo do samodzielnej działalności politycznej, albo w ramach partii oraz do uczestnictwa w referendum.

Wybory i referenda są przeprowadzane pod kierownictwem i nadzorem organów sądowych, zgodnie z zasadami wolnego, równego, tajnego, bezpośredniego i powszechnego głosowania oraz jawnego obliczania głosów. Jednakże, warunki korzystania z prawa do głosowania przez obywateli tureckich przebywających za granicą określa ustawa.

Każdy obywatel turecki, który ukończył osiemnasty rok życia ma prawo do głosowania w wyborach i uczestnictwa w referendum.

Sposób korzystania z tych praw określa ustawa.

W głosowaniu nie biorą udziału pełniący służbę wojskową szeregowcy i podoficerowie, studenci uczelni wojskowych oraz skazani, przebywający w zakładach karnych, z wyjątkiem osób skazanych za przestępstwo nieumyślne. Najwyższa Rada Wyborcza ustala środki niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa, które winny mieć zastosowanie w trakcie głosowania, przeprowadzania procedury obliczania głosów oddawanych przez więźniów w zakładach karnych i więzieniach; głosowanie takie jest przeprowadzane pod kierunkiem i nadzorem uprawnionego sędziego, obecnego na miejscu.

Ustawy wyborcze są formułowane w sposób pozwalający pogodzić zasady uczciwej reprezentacji i stabilności rządów.

Zmiany dokonywane w ustawach wyborczych nie mają zastosowania do wyborów przeprowadzanych w ciągu pierwszego roku od wprowadzenia ich w życie.

WĘGRY

Artykuł 2

1. Obywatele mający prawa wyborcze wybierają deputowanych do Zgromadzenia Krajowego w powszechnych i równych wyborach, w głosowaniu bezpośrednim i tajnym, w sposób określony w ustawie organicznej, zapewniający wyborcom wyrażenie ich wolnej woli.

WŁOCHY

Artykuł 56

Izba Deputowanych jest wybierana w głosowaniu powszechnym i bezpośrednim.

Liczba deputowanych wynosi sześćset trzydzieści, z czego dwunastu jest wybieranych w okręgu wyborczym obejmującym zagranicę. Bierne prawo wyborcze do Izby Deputowanych posiadają wszyscy wyborcy, którzy w dniu wyborów mają ukończone dwadzieścia pięć lat.

Podział miejsc między okręgi wyborcze dokonywany jest, z wyłączeniem miejsc przyznanych okręgowi wyborczemu obejmującemu zagranicę, przez podzielenie liczby mieszkańców Republiki, jaka wynika z ostatniego powszechnego spisu ludności, przez sześćset osiemnaście i rozdzielenie miejsc w proporcji do liczby ludności każdego okręgu wyborczego, na zasadzie ilorazu wyborczego i największych resztek.

Artykuł 57

Senat Republiki jest wybierany na podstawie regionalnej, z wyłączeniem miejsc przydzielonych do okręgu wyborczego obejmującego zagranicę.

Liczba senatorów pochodzących z wyborów wynosi trzystu piętnastu, z czego sześciu pochodzi z wyborów przeprowadzanych w okręgu wyborczym obejmującym zagranicę. Żaden region nie może posiadać liczby senatorów mniejszej niż siedem; Molise ma dwóch senatorów, Valle d'Aosta – jednego. Rozdział miejsc pomiędzy regiony, z wyłączeniem liczby miejsc przydzielonych okręgowi wyborczemu obejmującemu zagranicę, po wstępnym zastosowaniu postanowień poprzedniego ustępu, dokonuje się w proporcji do liczby ludności

regionów, jaka wynika z ostatniego powszechnego spisu ludności, na zasadzie ilorazu wyborczego i największych resztek.

Artykuł 58

Senatorowie są wybierani w głosowaniu powszechnym i bezpośrednim przez wyborców, którzy ukończyli dwadzieścia pięć lat. Bierne prawo wyborcze do Senatu służy wyborcom, którzy ukończyli czterdzieści lat.

Opracował: **Andrzej Skiba**

Instytut Politologii

Wydział Nauk Społecznych

Uniwersytetu Gdańskiego